

Słownik filozoficzny: rewolucja

- [Wprowadzenie](#)
- [Zastanów się](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Audiobook](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- L. Kołakowski, *Lektury studenckie*, Warszawa 1986.
- A. de Tocqueville, *Dawny ustrój i rewolucja*, Kraków 1994.
- H. Arendt, *O rewolucji*, Kraków 1991.
- Edmund Burke, *Rozważania o rewolucji we Francji*, Kraków 1994.

Słownik filozoficzny: rewolucja

Jean Duplessis-Bertaux, *Szturm Tuileries*

Źródło: domena publiczna.

Kiedy powstał termin *rewolucja*? Kiedy zaczęto używać go do określenia przemiany ustrojowej? Jaki wpływ miała filozofia na rewolucję francuską? Jaki jest związek rewolucji z koncepcją wolności jednostki i „woli powszechnej”? Choć postęp ma charakter ewolucyjny, przemiany społeczne często wiązały się potrzebą przededefiniowania pojęć i wartości, zakwestionowania i obalenia „starych bogów” i starego porządku. Być może rozwój cywilizacji wymagał gwałtownych zmian, mimo że wszystkie wielkie rewolucje zawsze niosły ze sobą ofiary.

Twoje cele

- Poznasz historię pojęcia rewolucja.
- Przeanalizujesz potencjał rewolucyjny filozofii politycznej Johna Locke'a i Jeana Jacquesa Rousseau.
- Zastanowisz się nad cywilizacyjnymi osiągnięciami rewolucji francuskiej oraz innych znanych ci wielkich rewolucji.

Zastanów się

Rozważamy następujące problemy

Polecenie 1

Zapoznaj się z definicją terminu *rewolucja*.

Definicja: Rewolucja

(łac.) *revolutio* – toczenie się do tyłu, powrót lub (łac.) *revolvere* – przewracać, obracać. W XVII wieku termin ten był stosowany na określenie „Rewolucji Chwalebnej” (1688) jako przywrócenia starodawnego, prawowitego stanu rzeczy, odwrócenia stosunków społecznych.

- Rewolucja w znaczeniu szerokim i metaforycznym to wszelka szybka i głęboka zmiana, powodująca gruntowne i nieodwracalne przeobrażenie świata (np.: rewolucja obyczajowa, przemysłowa, naukowa, techniczna).
- Rewolucja w znaczeniu węższym to gwałtowna zmiana ustroju politycznego i organizacji społecznej, odbywająca się przy stosunkowo szerokim udziale społeczeństwa i przy zastosowaniu środków pozaprawnych.

Polecenie 2

Zastanów się i opisz sytuację z życia codziennego, której bohaterowie mieliby do czynienia z postawą rewolucyjną.

Polecenie 3

Na podstawie opisanej sytuacji z życia codziennego i własnych obserwacji zanotuj cechy charakterystyczne dla postawy rewolucyjnej.

Polecenie 4

Zastanów się, czy postawa rewolucyjna jest ci bliska, czy raczej twoje poglądy są od niej dalekie. Wyjaśnij, dlaczego możesz lub z jakich powodów nie możesz się z nią utożsamić.

Polecenie 5

Wykonaj mapę myśli będącą notatką na temat rewolucji. Zgromadź najważniejsze pojęcia oraz nazwiska osób związanych z owym ruchem.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z multimediami i odpowiedz na pytanie: Kim byli twórcy rewolucji francuskiej i jakie idee propagowali?

Rewolucja francuska

Kliknij, aby uruchomić w trybie pełnoekranowym.

Polecenie 2

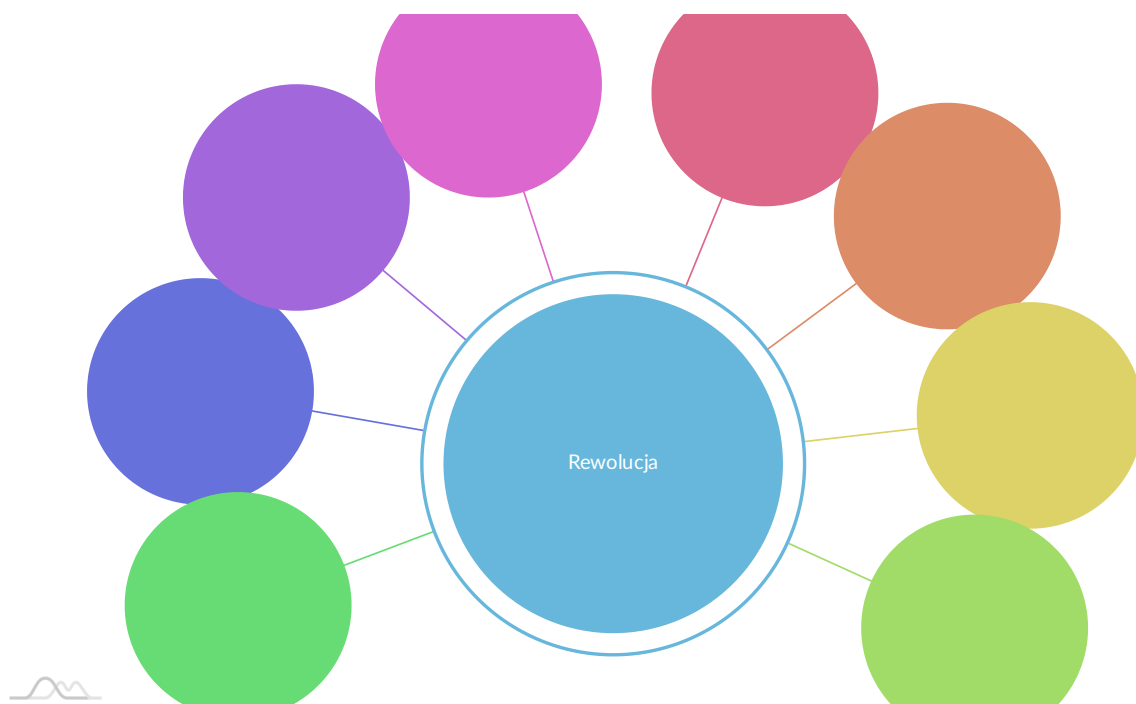
Odpowiedz na pytanie: Jakie są główne cechy wydarzeń uznanych za rewolucyjne?

Polecenie 3

Odpowiedz na pytanie: Z jakich korzeni intelektualnych wyrasta nowożytna rewolucja?

Polecenie 4

Wykonaj mapę myśli będącą notatką na temat rewolucji. Zgromadź najważniejsze pojęcia oraz nazwiska osób związanych z owym ruchem.

Słownik

ancien régime

(fr. stary porządek) – określenie systemu rządów we Francji sprzed Rewolucji 1789 roku; termin oznaczający przestarzałą formę sprawowania władzy

jakobinizm

zespół poglądów i form działania, których wyrazicielami byli członkowie radykalnego skrzydła podczas rewolucji 1789 roku we Francji; głosili oni konieczność dyktatury, „okresu przejściowego”, posługiwali się terrorem dla osiągnięcia celów politycznych

rewizjonizm

(łac. *revisio* – ponowne widzenie) koncepcja zmiany teoretycznych podstaw doktryny K. Marksa i F. Engelsa; pogląd głoszący, że możliwe jest tylko stopniowe przekształcanie kapitalizmu w socjalizm

Audiobook

Polecenie 1

Odpowiedz na pytanie: Jakie zmiany wywołała Wielka Rewolucja Francuska w szerokim i wąskim znaczeniu terminu *rewolucja*?

Polecenie 2

Wysłuchaj audiobooka i odpowiedz na pytanie: W jaki sposób wolność została uszlachetniona?

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PtQ0EccOT>

Edmund Burke, *Rozważania o rewolucji we Francji*

W okresie Rewolucji [Chwalebnej] chcieliśmy, i chcemy nadal, wywodzić wszystko, co posiadamy, z dziedzictwa naszych przodków. Pilnie baczyliśmy, by na tym odziedziczonym pniu nie zaszcześcić ani jednego pędu obcego naturze pierwotnego drzewa. Zasadą wszystkich przedsięwziętych dotąd reform było odwoływanie się do przeszłości i mam nadzieję, więcej: jestem przekonany, że te wszystkie, jakie dokonane zostaną w przyszłości, będą naśladowały ściśle ten sposób postępowania, autorytet i przykład. (...) Po najbardziej gruntownym rozważeniu najlepszych środków mogących służyć stworzeniu takich urządzeń, które oddalałyby niebezpieczeństwo ponownego podważenia naszej religii, praw i swobód, posłowie uznali za myśl przewodnią wszystkich swych poczynań, jako jeden z tych najlepszych środków to, że „przede wszystkim” należy postępować

„tak jak w podobnych przypadkach postępowali zwykle nasi przodkowie, broniąc swych starodawnych praw i swobód”. I proszą króla i królową, „by ogłosić i zawarować, że wszystkie i każde z praw i swobód, potwierdzonych tutaj i ogłaszonych, to prawdziwie starodawne i niepodważalne prawa oraz swobody ludzi tego królestwa” (...) od Magna Charta do Deklaracji Praw naszą stałą konstytucyjną strategią było domaganie się i potwierdzanie naszych swobód jako prawowitego dziedzictwa, przypadającego nam po naszych przodkach i przekazywanego naszym potomnym, jako dobra należącego w sposób oczywisty do ludzi tego królestwa, bez odwoływania się do jakiegokolwiek bardziej ogólnego czy też pierwotniejszego prawa. Dzięki temu nasza konstytucja zachowuje jedność, mimo tak wielkiej różnorodności jej części. Mamy dziedziczną monarchię, dziedzicznych parów, Izbę Gmin i ludzi dziedziczących przywileje, prawa obywatelskie i swobody po długiej linii przodków. (...) Nasz system polityczny koresponduje i harmonizuje z porządkiem świata oraz ze sposobem istnienia przeznaczonym stałym twórcom składającym się z przemijających elementów, przy czym za sprawą zrzędzenia najwyższej mądrości, urabiającej tajemnicze ciało rodzaju ludzkiego, całość ta nie jest nigdy stara, dojrzała czy młoda, ale nie zmieniając się, przeżywa powtarzające się z różnym natężeniem okresy schyłku, upadku, odrodzenia i wzrostu. Dzięki temu, że w sprawach państwowych naśladujemy naturę, nasze udoskonalenia nigdy nie są całkowicie nowe, a to, co zachowujemy, nigdy nie jest całkowicie anachroniczne. Trwając w ten sposób i na tych zasadach przy naszych przodkach, nie kierujemy się przesadami antykwariuszy, lecz duchem filozoficznej analogii. (...)

To szlachetne dziedzictwo budzi w nas poczucie tradycyjnej narodowej godności, która chroni nas przed parweniuszowską butą, niemal nieuchronnie cechującą i hańbiącą pierwszych posiadaczy jakichkolwiek przywilejów. Dzięki temu nasza wolność została uszlachcona. Jest imponująca, majestatyczna. Ma rodowód i znakomitych przodków. Ma swe herby i insygnia. Ma galerie portretów, swe pomniki, dokumenty, dowody i tytuły. Szanujemy instytucje obywatelskie z tych samych względów, które natura wskazała nam jako podstawę szacunku dla poszczególnych osób: przez wzgląd na ich wiek, przez wzgląd na tych, od których pochodzą. Wszyscy wasi sofiści nie mogą stworzyć nic, co strzegłoby rozumnej, mężnej wolności lepiej niż ten sposób postępowania, który obraliśmy, wybierając naszą naturę, a nie spekulacje, nasze serca, a nie wynalazczego ducha na skarbce i składki naszych praw i przywilejów. Wy, Francuzi, moglibyście, gdybyście tylko chcieli, skorzystać z naszego przykładu i nadać swojej odzyskanej wolności taką

samą godność. Pamięć o waszych przywilejach, choć nie cieszyliście się nimi stale, nie zanikła. To prawda, że wasza konstytucja w czasach, gdy was z niej wyzuto, została zniszczona i zrujnowana, lecz zachowały się części murów i całość fundamentów szlachetnej i czcigodnej budowli. Mogliście naprawić te mury, mogliście budować na starych fundamentach. (...) Wasze dawne Stany składały się z różnorodnych elementów odpowiadających zróżnicowanym warstwom, tworzącym waszą harmonijną społeczność; występowały w nich wszystkie te powiązania i sprzeczności interesów (...) Te opozycyjne i sprzeczne interesy, które uważaliście za tak wielką skazę waszego dawnego i naszego obecnego ustroju, stanowią zbawienną tamę dla wszelkich pochopnych decyzji. Dzięki nim rozważa staje się koniecznością, a nie kwestią wyboru, za ich sprawą każda zmiana staje się przedmiotem kompromisu, wymuszającego w sposób naturalny umiarkowanie, to one kształtują skłonności zapobiegające wielkiemu złu, jakie niosą surowe, brutalne, całościowe reformy, i uniemożliwiające na zawsze nierozważne działania zarówno jednostkowej, jak i zbiorowej arbitralnej władzy. Dzięki temu zróżnicowaniu członów i interesów wolność ogółu miałaby tyle zabezpieczeń, ile było odmiennych stanowisk w różnych stanach, a nacisk, jaki wywierała na całość waga realnej władzy królewskiej, zapobiegałby izolacji i nadmiernej swobodzie poszczególnych części. Wasze dawne Stany miały wszystkie te zalety, lecz zdecydowaliście się działać tak, jakby nigdy nie wytworzyło się u was społeczeństwo obywatelskie, jakbyście wszystko musieli zaczynać od samego początku. Zaczęliście źle, bo zaczęliście od lekceważenia tego wszystkiego, co posiadaliście.

(...)

Niechęć, jaką czuję do rewolucji, których zarzewiem tak często były kazalnice, duch dokonujących się za granicą przemian, całkowita pogarda, jaką powszechnie żywi się u was (Francuzów), a może będzie się żywić i u nas, wobec wszystkich starodawnych instytucji, o ile sprzeczne są z obecnym poczuciem komfortu i dzisiejszymi przelotnymi skłonnościami, wszystko to (...) sprawia, że wskazane jest przypomnienie prawdziwych zasad naszych wewnętrznych praw.

(...)

Wy sądzą, że zwalczacie przesady, lecz w rzeczywistości wydaliście wojnę naturze. (...) Do rządzenia predestynują wyłącznie cnota i mądrość. (...) Wszędzie, gdzie można je rzeczywiście znaleźć, w każdym stanie, kondycji, profesji czy fachu,

zawsze mają przez Niebiosa otwarte drzwi do stanowisk i zaszczytów. (...)
Wszystko powinno być dostępne, lecz nie dla każdego, bez różnicy.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Odpowiedz na pytanie: W jakim zakresie rewolucja nadal jest trwałym składnikiem kultury?

Ćwiczenie 2

Zaznacz odpowiedzi. Dlaczego uważa się, że Wielka Rewolucja Francuska zmieniła istniejące *status quo*?

- ☐ Rewolucja wprowadziła nieodwracalne zmiany w nauce i filozofii.
- ☐ Rewolucja pokazała, do czego zdolny jest ludzki rozum próbujący kształtować rzeczywistość.
- ☐ Rewolucja uzasadniła terror.
- ☐ Rewolucja zmieniła formułę życia społecznego, wprowadzając ideały równości, wolności i braterstwa.

Praca domowa

Ćwiczenie 3

Napisz esej na temat: *Jakość życia w dobie rewolucji cyfrowej.*

Dla nauczyciela

Autor: Paweł Kaniowski

Przedmiot: Filozofia

Temat: Słownik filozoficzny: rewolucja

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

VII. Filozofia i kultura europejska jako „przypisy do Platona”. Uczeń:

4) wskazuje na wybranym przykładzie na obecność platonizmu w późniejszych epokach (np. w teologicznej myśli średniowiecznej, w nowożytnym matematycznym przyrodoznawstwie, w politycznych próbach budowania „państwa doskonałego”).

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Elementy historii filozofii.

5. Empiryzm brytyjski. Uczeń:

2) przedstawia poglądy Johna Locke’a z zakresu epistemologii i filozofii polityki;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- definiuje pojęcie rewolucji;
- dokonuje analizy potencjału rewolucyjnego filozofii politycznej Johna Locke'a i Jeana Jacquesa Rousseau;
- zastanawia się nad cywilizacyjnymi osiągnięciami rewolucji francuskiej oraz innych znanych ci wielkich rewolucji.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm;
- nauczanie wyprzedzające.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- mapa myśli;
- praca z multimedium;
- esej filozoficzny;
- audiobook.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Przed lekcją nauczyciel udostępnia uczniom na platformie materiał „Słownik filozoficzny: rewolucja”. Uczniowie mają za zadanie przygotować odpowiedzi na pytania zawarte w sekcji „Zastanów się”.

Faza wprowadzająca:

1. Prowadzący zajęcia loguje się na platformie. Na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika wyświetla temat lekcji, następnie omawia cel zajęć i informuje uczniów o ich planowanym przebiegu. Wspólnie z uczniami ustala kryteria sukcesu.
2. **Raport z przygotowań.** Nauczyciel za pomocą raportu dostępnego w panelu użytkownika weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji: sprawdza ich odpowiedzi na pytania w sekcji „Zastanów się”. Czyta na głos wybrane z nich. Następnie na podstawie odpowiedzi uczniów inicjuje dyskusję, zadając pytania:

Kiedy powstał termin rewolucja – kiedy zaczęto używać go do określenia przemiany ustrojowej? Jaki wpływ miała filozofia na rewolucję francuską?

Faza realizacyjna:

1. **Praca z multimedium nr 1.** Nauczyciel dzieli klasę na trzy grupy. Każda z nich ma za zadanie przygotować prezentację na podstawie wydzielonych części materiału w sekcji „Prezentacje”. Zespoły pracują według ustalonego porządku:

- grupa 1: tło historyczne;
- grupa 2: doktryna;
- grupa 3: oponenty i nawiązania.

Uczniowie przygotowują krótkie wystąpienia, zawierające syntezę treści przydzielonej części multimedium oraz odpowiedzi na polecenia. Po wyznaczonym czasie zespoły prezentują efekty swojej pracy.

2. **Praca z multimedium nr 2.** Nauczyciel prezentuje multimedia z sekcji „Audiobook”. Tym razem uczniowie pracują w parach, przygotowując odpowiedzi na pytanie: *W jaki sposób wolność została uszlachetniona?* Po wyznaczonym czasie wybrane pary odczytują swoje odpowiedzi na forum. Inni uczniowie uzupełniają ich wypowiedzi. Nauczyciel pilnuje porządku pracy, odgrywa rolę doradcy i udziela uczniom informacji zwrotnej.

3. **Ćwiczenia przedmiotowe.** Nauczyciel wyświetla na tablicy ćwiczenie nr 1. Uczniowie w zespołach dwuosobowych wspólnie rozwiązują zadanie. Omówienie odpowiedzi na forum klasy.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie indywidualnie przygotowują propozycje rozwinięcia mapy myśli w sekcji „Prezentacje”. Porównują swoje propozycje z wersją przygotowaną przed lekcją, dokonując autoewaluacji.
2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Napisz esej na temat: *Jakość życia w dobie rewolucji cyfrowej*.

Materiały pomocnicze:

- Taraszkiewicz M., *Trendy - uczenie w XXI wieku*, „Internetowy Magazyn CODN” 1 (2005).
- Grzybowski J. i inni, *Sposób na filozofię. Kluczowe zagadnienia z dydaktyki przedmiotowej*, Warszawa 2016.
- Tatarkiewicz W., *Historia filozofii*, Warszawa 2005.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie zapoznają się z multimedium w sekcji „Prezentacja multimedialna” i przygotowują do niego pytania. Następnie zadają je sobie nawzajem, sprawdzając stopień przyswojenia jego treści.